

Portrætter i europæisk og islamisk kunst

På de sociale medier deler vi hyppigt portrætter af os selv og hinanden i form af selvtagne fotos. Derfor vil mange mennesker måske forbinde begrebet portræt med fotografi. Men et portræt kan også antage form af maleri, tegning eller skulptur. Fælles for alle portrætter er, at der er tale om billedkunstneriske fremstillinger af én eller flere personer. Et portræt forestiller altså bestemte personer og skildrer disses karakteristiske ydre og evt. indre træk, så de ikke kan forveksles med andre personer.

Alle mennesker kan portrætteres – mænd, kvinder, børn, unge og gamle, rige og fattige, smukke og grimme – men nogle portrætteres oftere end andre. I både Europa og den islamiske verden er portrætkunst mest udbredt i overklassen. I begge kulturkredse er der f.eks. tradition for fyrsteportrætter. I nogle tilfælde er portrættet et bestillingsarbejde, hvor også bestilleren kan have indflydelse på resultatet. I andre tilfælde portrætterer kunstneren sine nærmeste eller sig selv, nøjagtig som det passer ham.

Portrætmalerens overvejelser

Bag ethvert portrætmaleri ligger en lang række overvejelser. Kunstneren må som det første afgøre værkets formål samt udvalge, hvilke personlige karakteristika, der skal fremhæves. Desuden må portrætmaleren spørge sig selv: Skal fremstillingen være realistisk eller forskønnet? Hvilken farvepalet og maleteknik skal benyttes? Skal kun ansigtet vises, eller skal hele figuren med? Hvordan skal personen posere og med hvilket ansigtsudtryk? Skal baggrunden være diskret eller skildre et bestemt miljø? Nogle malere tager også stilling til, hvilken stil, stemning og tidsånd, de ønsker at fremmane. Som portrætmaler må man overveje selv de mindste detaljer, for alt spiller ind på værkets udtryk som helhed.

SELVE OMVISNINGEN PÅ MUSEET:

Når eleverne vises rundt, vil vi med afsæt i europæiske og islamiske portrætter introducere portrætkunstens mange udtryk og funktioner. Under omvisningen vil eleverne medvirke ved konkrete sammenligninger mellem europæisk og islamisk portrætkunst med henblik på at identificere forskelle og ligheder mellem de to kunsttraditioner.

Gode spørgsmål – og svar

Findes der portrætter i den islamiske verden?

Ja, det gør der, særligt inden for det islamiske miniaturemaleri, også kaldet bog- eller albummaleri. I modsætning til islamisk kunst i almindelighed, er miniaturemalerierne ikke abstrakte, men særdeles figurative. Her finder man personskitciler af eksempelvis fyrster, hoffolk, hellige personer og almindelige mennesker. Nogle af disse skildringer forestiller dog ikke bestemte personer, men snarere idealiserede typer, og er derfor ikke egentlige portrætter.

Kan man kalde et billede af Jesus for et portræt?

Nej. Der findes utallige skildringer af Jesus, men de kan ikke betegnes som portrætter. Så vidt vides blev Jesus ikke portrætteret i sin levetid, og fra skriftlige kilder, herunder Bibelen, ved man ganske lidt om, hvordan han så ud. Det er altså ikke muligt at skildre hans autentiske ydre træk. Fremstillinger af Jesus kan derfor kun være forestillinger om hans udseende. Også i tilfældet med Profeten Muhammad er man overladt til idealiserede fremstillinger.

Hvad menes med den danske guldalder – og hvilken rolle spillede portrættet i perioden?

Med dansk guldalder menes perioden ca. 1800-1850, der betragtes som en glansperiode i dansk kunsthistorie. Guldalderens malerier skildrede typisk motiver fra borgerskabets dagligdag og det danske landskab. Tidens portrætmalerier gengav en idealiseret, men forholdsvis virkelighedsnær og naturalistisk verden, som udtrykte borgerskabets forestillinger om familie- og arbejdsliv. Ofte var borgerskabet både portrætternes motiver og købere.

Hvorfor male portrætter, når man kan tage fotografier?

Et fotografi kan med stor præcision gengive en persons udseende, men alligevel bliver der stadig fremstillet portrætmalerier, f.eks. af det danske kongehus og fremtrædende politikere. Dette peger på, at maleriet som portrætmedie rummer andre muligheder end fotografiet. Malerens teknik giver f.eks. en større frihed til iscenesættelse og til at fremhæve udvalgte træk ved den portrætterede. I sammenligning med fotografen kan maleren tillade sig at være mere uafhængig af virkeligheden.